

EESTI KARSKUSLIIDU KIRJALIKUD
KÕNED.

Seltskonna suhe lapsele meil

ja mujal.

J. Steinmann.

K 15 296-1

EESTI KARSKUSLIIDU KIRJALIKUD KÕNED.
=====

Tartus, Gustav-Adolfi t. 18. telef. 404, postkast 86.

Seltskonna suhe lapsele meil ja mujal.

Rkl. Julie Steinmann.

PEDAGOOGIKA
ARHIIVMUUSEUM
FOND K15296-1

Seltskonna suhe lapsele meil ja mujal.

Rkl. Julie Steinmann.

Seltskond, see oleme meie ise, kõik mõtlejad, aktiivsed, teovõimelised isikud Eestis. Isikud, kes suudavad kanda vastutust omaenda eest, oma riigi ja rahva tuleviku eest. Ja soovivad seda vastutust kanda. Kõik need, kes kuuluvad seltskonna hulka, teavad, et palju meie elus ja olemises on meile kindlaks määratud meie geograafiline asukoht, kliima ja saatus, kuid väga palju oleneb ka meist enestest, meie teadlikust tahtest ja vaimujõu pingutustest.

Küsitakse, kuidas meie suhtume lapsele üldse?

Sama suure eduga võiksime küsida: kuidas suhtub eesti seltskond oma rahva tulevikule? Sest: tunda huvi lapse vastu, on sama, mis tunda huvi rahva tuleviku vastu. Laps on tuleviku esindaja. Hoida last ja lapse tervist tähendab sama, mis edendada rahva kasvatamist.

Kasvatada last elujõuliseks, tugevaks, aktiivseks ühiskonna liikmeks on õieti vara kogumine rahva tuleviku aiata. Ja kes meist ei tahaks koguda sinna vara? Küsimus seisab vaid selles, kas meie seda õieti ja otstarbekohaselt mõistame teha.

Suhtumise küsimus lapsele haarab terve meie laste

hoolekandekorralduse, kogu meie kasvatuse perekonnas ja koolis, samuti õppemeetodid ning noorte elluviimise või tööasetamise viisid. Sest: rahva valitsuslikus või demokraatlikus riigis on seltskond võinud igas asjas kaasa rääkida, kui ta vaid on tunnud huvi selle vastu.

Palju oleneb meie suhtumisest lapsele. Ent seda suhtumist õieti ning õiglaselt arvustada on väga raske ülesanne. Eriti siis veel, kui peame võrdlema oma seltskonna suhet suhtega mujal riikides.

Peaks läbi harutama ja sõeluma terved virnad statistikamaterjale, peaks toime panema uurimusi ja juurdlusi enne kui tihkaks öelda, et meie laste keskmine olukord on hulga halvem olukorrast suurtes kultuurriikides just meie seltskonna halva ning hoolimatu ja süd ametu suhtumise tõttu üldse. Ei puudu inimesed, kes ka seda oletavad. Kuid see on ebaõiglane oletus.

Selles küsimuses tuleb ju harutada iga erirahva üldise arengu võimalusi minevikus, kultuuri kestvust, rahva majanduslikku jõukust või vaesust ning tema väljavaateid tulevikus. Isegi kliima on tähtis, rääkimata rahva enese temperamendist ning eluhoost ja eluinstinktist, rahva iseloomust üldse. Võtame võrdluseks Eesti ja Prantsusmaa, sest neil kahel maal on peaaegu sama sündivus. 1928.a. andmete järele

oli sündivus Eestis iga tuhande elaniku kohta 18, Prantsusmaal 18,2. Imikute surevus oli aga samal ajal iga tuhande sündinu kohta kuni 1 a. vanaduseni Prantsusmaal 97, Eestis 114,6. Nii näeme, et meie pidime surmale ohverdama rohkem inimest kui Prantsusmaal, 17 hinge võrd iga tuhande kohta.

Seadkem aga kõrvuti meie vaesus ja Prantsusmaa rikkus, meie noor ja nende vana kultuur, meie karm ja nende pehme kliima, siis ei imesta meie mitte nii väga.

Lisaks arvestagem veel seda, kui väga prantslased hindavad enda seisukohta suurrahvana Euroopa rahvaste peeres. Sarnast kirglikku huvi meie rahval veel ei ole ega saagi olla meie mineviku tõttu. Neil on rohkem kaotada kui meil.

Nii siis meil on madal sündivus ja kõrge imikute surevus. Sündivus on meist vähem 1928.a. andmeil vaid veel Rootsis (tuh.kohta 16,2), Inglismaal (16,7), Schveitsis (17,5) Austrias (17,5), Norras (18) nagu meil. Kõrgem on ta terves reas riikides: Belgias (18,3), Saksas (18,6), Taanis (19,6), Soomes (21,2), Lätis (22,2), Kreekas (22,8), Hollandis (23,3), Ungaris (25,7), Itaalias (26,2), Hispaanias (29,6), Poolas (32,5), Rumeenias (35,2), Nõuk. Venes isegi (40,1). Ei või öelda, et need kõrgema sündivusega riigid seisaksid meist kultuuripoolt kõik kõrgemal. Seal on mõjumas teised põhjused.

Imikute surevuse poolest on meist pahemas seisukorras

vaid Leedu, kus iga tuhande sündinu kohta sureb aastas kuni 1 a. vanuseni 151 last, ~~Kiki~~ Bayeri (122,5), Bulgaaria (147,8), Vene (216,2). Meist palju paremas seisukorras on näit. Norra, Rootsi ja Inglismaa jt. See näitab, et meil tuleb veel tublist võidelda surevuse protsendi allasurumise nimel, kuigi meie ei suudaks tõsta sündivust meist endist mitteolenavalt põhjusil nagu majanduslik kehvus ja loid eluinstinkt.

Kas on meie seltskonna suhtumine lapsele aidanud surevust lastes ~~##~~ vähendada? Kas seltskond on arvestanud tõsiselt hädasitu, mis peitub rahvale laste surevuses? Kindlasti on!

Eriti on meie organiseeritud naised palju jõudu kulutanud algatades lastekaitset, asutades emade ja laste nõuandepunkte ja rinnalaste kodusid. See asjaolu on kõigile liiga hästi teada ilma et oleks veel vaja sellest pikalt kõnelda.

Eesti laste heaolu on ikka olnud eesti naistele südamekohedane. Ega muidu poleks olemas meil umbes 25 iseseisva organisatsiooni, kes teotsevad lastekaitse alal. Suurim neist on Eesti Lastekaitse Ühing, mille ümber on koondunud palju Tallinna seltskonna inimesi ja lastesõpru (eriti naisi). Ühingul on 5 lastekodu, sanatoorium Lustiveres jne. 1932.a. oli ühingu kulusid 84.755 kr. 40 % sellest ~~hät~~ hiigelsummast kogus ühing omal algatusel, kuna riik andis

60 %. (Riik üldse ei anna ühelegi organisatsioonile toetust üle 2/3 organisatsiooni kulude eelarvest).

Vaadelda ja uurida kõigi laste hoolekande organisatsioonide eelarveid ja aruandeid oleks väga huvitav. Nad kõik väärivad seda, kuid seda võib teha asjast huvitatud isik ka iseseisvalt.

Väga tähtsad on mitte üksikud arvulised andmed. Tähtis on võida konstateerida rida üldse seltskonna heldust ja vastutulelikust laste vajaduste rahuldamiseks.

Siin peab ära märkima, et sõna "laps" on suutnud avada rahakoti alati kiiremini ja laiemalt kui mõni teine sõna. Seda tõestavad õnnestunud loteriid ja peod, mis on korraldatud laste nimel. See näitab seda, et seltskonna teadvuses (mõnikord ka alateadvuses) on ikka elanud vastutustunne elava inimolevuse eest.

Kui viimasel ajal on olnud märgata annetuste ja ohvrite arvu tagasiminekut, siis tuleb seda panna rohkem majandusliku kitsikuse ja kriisi arvele, kui seltskonna inimese arvele. Millest annetada, kui omalgi näpud puutuvad põhjasageli pole kindlustust homse päeva jaoks. Mõnikord viimastel aastail on mõned keeldunud annetamast ka veenel, mida on katsutud mõnelt poolt istutada meie seltskonda, nimelt: eraisik kannab hoolekandekoormat juba sellega, et maksab korralikult riigimaksud. Riik andku ise. (Riik ongi annud). Sel-

list tendentsi olla märgata ka mujal mail.

Muide, eraheategevus, mille klassiliseks eeskujuks on Inglismaa, püsib ja peab veel püsima kuni on veel ühiskonnas lapsi, kellel on silmad auku vajunud alatoitluse mõjul, lapsi, kellele vanemad ühel või teisel põhjusel ei tule toime enda perekonnale inimväärsete elutingimuste loomisega nii meil kui ka mujal.

Sarnaseid nõrku ühiskonna liikmeid leidub ikka, eriti praegustel rasketel kriisi aegadel. Olgu tänatud seltskond, kes on annud ja annetanud laste nimel, laste hüveks ja ühtlasi rahva tuleviku hüveks!

Ent ärgu ükski seltskonna liige arvaku, et ohverdades paar krooni on lahendatud kogu lastekaitse probleem tänaseks, homseks ja tulevikuks. Võib olla tolle annetusega alles algab probleemi lahendustöö. Tuleb küsida: 1) Kuidas annetada? 2) Kellele annetada? ja 3) Milleks annetada?

Lastele annetada tuleb nii, 1) et laps ei tohi märgata alandust, mida paratamatult võib tunda mõnigi annetuse saaja. 2) laps ei tohi harjuda saamise mõttega (nagu ei peaks harjuma sellega suurgi). Ta ei tohi lugeda seda normaalseks olukorraks, et tasuta midagi väljastpoolt antakse. Normaalseks olukorraks tohiks lapse silmis olla järgmine seisukord: isa ja ema teevad tööd, saavad tasu ja see tasu võimaldab ära elamise kogu perekonnale. Mitte momentigi ei tohi

tekkida lapsel muljet, et keegi kõrvalseisja - olgu isik või asutis - on kohustatud hoolitsema terve ja töövõimelise perekonna eest. Laps peab teadma, et isa ja ema endi töö kaudu on oma perekonnas kõikvõimsad, vabad ja iseseisvamad. Ning et laps tahab kõigest hingest püüda saada nende sarnaseks ja vääriliseks. Sellepärast on töö - harilik, normaalse töö muretsemine palju tähtsam, kui igasugune muu abistamine, sest ta ei mõjuta ebasoovitavast küljest abistamist. Sest ta ei halva perekonna kaudu noorsoo tahet saada iseseisvaks ning tugeeda elus esijoones just omaenda julgele algatusele, omaenda käte rammule ja ajude tugevusele.

Enne kui annetada abitarvitajale perekonnale paar krooni, kas ei saaks talle tolle raha arvel võimaldada tööd, et siis inimene enda ausalt teenitud raha eest võiks muretseda leiba endale ja oma lastele.

Kellele annetada täiskasvanuist? Ainult neile, kes on äärmises raskuses, s.t. vanadele ja haigetele. Neile ei tundu toetus solvavana ega ei mõjuta nende iseloomu.

Tervetele tuleb luua olukord, milles nad ei vajaks annetusi. Kui on võimata läbi saada annetusteta, siis olgu abistamine ajutine olukord.

Milleks annetada? Milleks ohverdada üldse? Seks, et aidata jalule abistatavat, et päästa abisaajat teda ajutisest kitsikusest.

Lapse suhtes, et valmistada teda ette teadlikule, mõt-
terikkale elule. Kasvatada teda terveks, tugevaks inimeseks,
kasulikuks ühiskonna liikmeks.

Seda ülesannet täita pole sugugi nii kerge. Tema täit-
mine nõuab seltskonnalt süvinemist laste hoolekande võtete
ja viiside iseloomusse.

Pole täidetud veel kohus, krooni, kahe, viie ehk roh-
kemagi krooni annetamisega puudustakannatava lapse kasuks.
Laps nõuab rohkemat. Laps nõuab osa meie hingest. Nõuab
andumust, armastust. Kummaline! Iga võõraski laps nõuab
võimsalt seda. Raha eest, mida meie annetame, saab muretse-
da lapsele toitu, kehakatet, jalanõusid. Raha eest ei saa
ainult ühte: hingelisuse ning armastuse õhkkonda. See õhk-
kond hoovab inimesest endast sõltumatult kõigest ainelisest.

Meid eestlasi nimetatakse tuimadeks ja külmadeks ini-
mesteks. Kas see nii on, seda iga üksiku kohta on raske ole-
tada. Kindel on aga üks: meie oleme liiga tagasihoidlikud
endi tundeavaldustes. Võib olla on see näo jäärele väga hästi
praegusele raskele luulevaesele ajale, kuid laste suhtes ei
tohi see olla nii. Laps ei või elada sooja, sõbraliku õhk-
konnata, nagu ei või elada taim päikesepaisteta: ta jääb ki-
duraks ja lõõb koltuma.

Meie ei erine mitte teistest rahvastest heategevuse
võtete poolest: Oleme õige kiirelt omaks võtnud teiste

rahvaste võtted.

Ent meie erineva mitmestki rahvast südamesoojuse ja hingesttuleva lastesõbralikkuse poolest.

Prantsusmaa suurlinnades peatub tihti kogu liikumine tänaval, et lasta üle tänava roosapaleelist beebit. Sageli on kogu kohalik elanikkond äärmiselt huvitatud laste edust kohapealses koolis. Parimaile õpilastele toovad elanikud omal algatusel preemiaid ja teevad üldse koolimudilastele meeleldi rõõmu.

Inglismaal usaldatakse väikesed lapsed rongisaatjate ja posteljonide hoolde kohaletoimetamiseks. Nii ollakse veendunud nende heas suhtumisest väikestele.

Ameerikas lähevad vanemad põllule jättes väikese koju magama. Söögiaja lähenedes telefonivad nad naabri pereemale paludes ulatada lapsele toitu.

Jaapanis ja Hiinas olen näinud inimesi, mehi isegi, tänaval jagavat võhivõõrastele lastele maiustusi. Jokahamas nägin koolilaste harilike võimlemisharjutusi jälgimas hulgaliselt kodanikke ja lastele kiitust jagamas.

"Meie lapsed", meie noorsugu " kuuled uhkusega kõnelevat sakslasi ja muid rahvusi.

Annetatakse laste hääks, toetatakse neid igas riigis. Kuid seal juures jälgitakse tähelepanuga mõju, millist avaldab hoolekanne.

Ameerika olla asunud väga arvustavale seisukohale praeguse meil veel moodsa hoolekande võtete suhtes.

Õeldakse olevat fakt, et praegune moodne hoolekanne riikliku abi näol samuti seltskonnalt raha ja annetuste tihti valikuta ja arvustuseta üleandmine mõjuvat halvasti inimese iseloomu kujunemisele.

Väidetakse, et olla levimas ja kasvamas inimtüüp, kelle õlad just nagu ei taha ja ei suuda enam kanda elukorramat. Tüüp, kelle käed nagu ei sügelevatki enam iseseisva töö häärele. Tüüp, kes punastamata võtab vastu kõik, mis antakse ja kui palju antakse. Sarnasest tüübist võidakse ka õigusega eeldada, et ta annetuste puudumisel või lakkamisel võtab ise, mis saab ja kust saab.

Meie heategevus - laias ulatuses - on veel noorem. Meil neid mõjusid veel palju pole märgata. Aga meie peame olema aegsasti valvel, et to tüüp meil ei sigineks.

Vanu keegi enam ei saa parandada. Noori tuleb aga hoida ja kaitsta ebasoovitavate mõjude eest nagu hoitakse noori puid igasuguste putukate eest.

Inimtaime kaitseb armastus ja soojus. Seltskonna hooleks jäägu muretseda selle eest, et lapsel oleks korralik perekondlik kodu. Toetada tuleb esijoones korralikke, elujõulisi, karskeid vanemaid tööga sel määral, et nad ise suudavad toita, katta ja koolitada enda lapsed.

Kodutule lapsele muretsetagu kodu, võimalikult perekonda. Kui see aga on organisatsiooni loodud ühiskodu, siis olgu ta ikkagi eesti kodu: puhas, lihtne, tööarmastust, elutahet ning elujõudu kasvatav ja edendav kodu.

Seda kõike saavutab ainult suur ja sügav inimessõprus ja lastearmastus.

Uskugem ja lootkem, et selliseid tundeid leidub eesti seltskonnas!

4
Küsimusi kordamiseks ja mõtetevahetuseks.

1. Miks on imikute surevus meil nii kõrge, võrreldes Norra, Rootsi, Inglismaa jt. põhjamaadega?
2. Kas meie seltskonna suhe lapsele on küllalt hea, ja mille poolest see vajaks parandust?
3. Missugused organisatsioonid teotsevad Eestis laste kaitse alal ja millised on nende tähtsamad ettevõtted?
4. Missuguseid hädaohtusid tuleb lastehoolekande korraldamisel pidada silmas?
5. Mis väärrib enam tähelepanu, kas hoolekanne vigaste ja haigete või tervete laste eest?

=====